

Nr 49.

Ankom till Riksdagens kansli den 9 maj 1911 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 187, hafva herrar *Hjalmar Branting, Carl Lindhagen, Herm. Lindqvist, C. G. Lindley, A. C. Lindblad, Ernst Söderberg, Knut A. Tengdahl, J. Hasselquist, R. Hj. Rissén, J. Th. Johansson, Sven Persson, Erik Palmstierna, Carl Winberg, K. A. Borg, J. Åberg, J. A. Wallin, N. Edv. Lindberg, C. E. Svensson, E. C. Kropp, Värner Rydén, Sven Linders, Nils Persson, O. H:son Waldén, Aug. Nilsson, A. C. J. Christierson, G. A. Strömberg, F. W. Thorsson, Emil Kristensson, G. A. Rundgren, N. A:son Berg, J. Forssell, E. A:son Leksell, Viktor Larsson, Bernh. Eriksson och L. J. Carlsson* under punkt 1:o i motionen hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse dessa §§ hade före 1899 års lagändring.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehått en inom Andra kammaren af herr *Johan C. W. Thyrén* väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 51, däri hemställts, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att §§ 22 och 24 i 15 kap. strafflagen erhålla följande ändrade lydelse:

§ 22. Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller

underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är.

Gör man försök till brott, som nu sagdt är, och är det försök ej med svårare straff särskildt belagdt, straffes med böter eller fängelse.

§ 24. Brott, som i 23 § sägs, må ej åtalas af annan än målsägande.

Herr Brantings m. fl. motion.

Till stöd för ofvannämnda af herr *Branting m. fl.* gjorda hemställan har anförts följande:

»Uti en af undertecknad Branting m. fl. vid sistlidne års riksdag väckt motion hemställdes bland annat, att Riksdagen ville *dels* för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse, dessa §§ hade före 1899 års lagändring, *dels* anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, utan afvaktan på en rättegångsreform, taga i öfvervägande på hvad sätt strafflagens bestämmelser om häktning må, till värnande af den personliga friheten, kunna omarbetas, samt därom äfvensom rörande åklagaremakts reformering för Riksdagen framlägga erforderliga lagförslag.

Till stöd för denna vår hemställan återgåfvo vi en del rättsfall från senaste tider och anförde bland annat följande:

»Af här ofvan anförda rättsfall, hvilka som sagdt blott utgöra exempel, synes oss till full evidens ådagalagdt, att hos ett stort antal domstolar förefinnes en för den medborgerliga tryggheten farlig benägenhet att gå vida utöfver, hvad enligt lagens mening rimligtvis bör betraktas såsom straffbart hot. Till en del kan detta måhända ursäktas därmed, att domaren saknar tillräcklig ledning i lagen för bedömandet af, huruvida hotet skall betraktas såsom straffbart eller icke, och genom försökets likställande med fullbordadt brott är han många gånger i fråga om bevisningen beröfvad det mest bindande indiciet, nämligen att den afsedda effekten inträdd. Det är också uppenbart, att en strafflatitud från 5 kronors böter till 2 års straffarbete lämnar synnerligt utrymme för en godtycklig tillämpning, och därigenom kommer ytterligare den medborgerliga tryggheten i fara, i synnerhet om domaren enligt sina personliga förutsättningar har svårt att sätta sig in uti den tilltalades förhållanden, hans känslor och tankegång.

Af ofvannämnda rättsfall framgår jämväl, att åklagaremakten ännu mindre är vuxen sin uppgift att i förevarande fall oväldigt

och förnuftigt tillämpa gällande lag, i hvad på den ankommer. Det är förvisso upprörande, att personer till och med beröfvas friheten under längre eller kortare tid, tack vare en så sväfvande och tententiös lagstiftning. Det förefaller visserligen, som om inom högsta domstolen, hvilken afstyrkt 1899 års ändringsförslag, skulle kunna motses en mera skolad uppfattning i fråga om det straffrättsliga begreppet hot, och att det sålunda kan blifva för den oskyldige möjligt att i sista instans få sitt förfarande underkastadt en mera insiktsfull pröfning. Dock är att märka, att han kanske under rannsakingstiden hållits häktad och utstätt ett lidande, som måste kännas så mycket svårare, som han i en mängd fall måste anse sig fullkomligt oskyldig.

I betraktande af att en mängd åtal och utslag, som under näst-förflutna år utförts och ådömts jämlikt 15 kap. 22 § 2 mom. straff-lagen, kunna karakteriseras såsom öfvergrepp från åklagaremaktens och rättskipningens sida samt ledt till svåra lidanden för den, som drabbats af detta klasslagstiftningens blindt huggande svärd, torde man kunna påstå, att den personliga friheten haft och fortfarande har mera att frukta af dessa strafflagsbestämmelsers tillvaro än af de öfvergrepp, hvartill enstaka strejkande arbetare gjort sig skyldiga och som skulle drabbats af fullt tillräckliga straff enligt det generella stadgandet om hot. För rättssäkerheten och för rättskipningens auktoritet är det af nöden, att denna undantagslagstiftning, hvilkens karaktär af uppenbar klasslag icke längre kan förnuftigtvis bestridas, blifver ur strafflagen utmönstrad. Den dömande myndighetens äfvensom ordningsmaktens och åklagaremaktens synnerliga oförståelse för de sociala problemen, särskildt ådagalagd under föregående års stora sociala strid, nödvändiggör jämväl en återgång till tidigare generella straffbestämmelser.

— — — — —

Vår förmodan att högsta domstolen, som afstyrkte åkarpslag-förslaget år 1899, komme att ådagalägga en mera skolad uppfattning af det straffrättsliga begreppet hot, och att det sålunda kunde blifva möjligt för den oskyldige att i sista instans få sitt förfarande underkastadt en mera insiktsfull pröfning, har under år 1910 be-sannats. Normalfallet för åkarpsförbrytelserna från 1909 års stora arbetskonflikt ter sig nu på följande sätt. Den förmente förbrytaren häktas af allmänna åklagaren; släppes af underrätten, dömd till en å två månaders fängelse; hofrätten sänker straffet till böter; högsta

domstolen frikänner fullständigt, men lämnar hvarken restitution åt den oskyldige eller näpst åt åklagaren.

Dessa nakna fakta tala ett förunderligt språk. Arbetareorganisationerna hafva måst göra stora ekonomiska uppoffringar för att på vederbörligt sätt släpa de oskyldigas mål genom instanserna. I de fall, där de anklagade lämnats åt sig själfva, hafva de vanligen ådömts urbota straff i underrätten hvars dom äfven vunnit laga kraft. Många hafva varit nödsakade att utvandra till främmande länders drägligare arbetsförhållanden, innan den trögflytande apparaten i våra häradsrätter hunnit fram till en fällande dom. Hade icke arbetareorganisationerna ingripit och bringat rättshjälp åt den enstaka fattiga arbetaren, skulle denne aldrig hunnit fram till högsta domstolens frikännande. Emellertid synas underdomstolarna ännu icke taga vederbörlig hänsyn till högsta domstolens prejudikat utan fortsätta på den hårda regimens väg.

Vår motion lyckades icke tillvinna sig bifall af 1910 års riksdag. Det framhölls emellertid af en af de förnämsta talarne under fjolårets debatt, att Åkarpslagen är felaktig samt »förvisso gjort mera skada än nytta». Samme talare var sålunda af den mening, att 1899 års lagändring var ett misstag och han skulle tydligen framkommit till samma resultat som vi själfva eller åkarpslagens afskaffande, om han icke haft som en hufvudafsikt att bringa vår strafflag i öfverensstämmelse med andra gällande strafflagar. Denna öfverensstämmelse skall, enligt hans uppfattning, ske genom införande af nya kriminaliseringar i vår strafflag. Icke blott försök i föreliggande fall, utan försök till *alla* slags brott skola göras straffbara.

Men månne icke vår gällande strafflag har ett af sina få försteg framför andra strafflagar just i den punkten, att försök i allmänhet icke äro straffbelagda, därvid vår lag äfven följer en uråldrig germansk straffrättsregel. 1864 års strafflag har gifvit oss nog och öfver nog af straffbestämmelser, och någon ökning är allra minst af behovet påkallad. En af de bärande principerna i all humanitär strafflagstiftning är och förblir väl den, att man endast skall straffa i sådana fall, där det allmänna rättsmedvetandet bestämdt så kräver. Och det lärer på intet sätt kunna påvisas att något allmänt rättskraf hos vårt folk ropar på straffbeläggningar af alla försök till brott.

Då vi sålunda ingalunda kunna vara med om att söka upphäfva den från alla vederhäftiga håll erkända orättfärdigheten i nu

gällande lag på denna punkt genom att i större eller mindre mån utvidga principen om försökets straffbarhet, måste vi fasthålla vid vårt flera gånger framförda yrkande.»

Motiveringen i herr *Thyréns* motion är af följande lydelse:

*Herr Thyréns
motion.*

»Andra stycket af § 22 i 15 kap. strafflagen infördes som bekant genom en lagändring af år 1899. Denna bestämmelse intager i flera afseenden en särställning bland den svenska rättens straffbestämmelser. Redan det förhållande, att det i sagda § beskrifna brott upptagits uti det undantagsområde, där vår strafflag låter försöksstraff inträda, är i någon mån påfallande. Men vida mera öfverraskar det, att straff för försök här likställts med straff för det fullbordade brottet, och allrämest, att detta straffbara försök icke motsvarar hela det stora området af det inom paragrafen fallande fullbordade brottet, utan endast ett närmare angifvet, starkt begränsadt område. Om det är svårt att finna ut något skäl, hvarför ifrågasvarande försök skulle, i motsats till mordförsök, våldtägtsförsök, mordbrandsförsök, rånförsök och öfverhufvud de allra flesta försök i vår strafflag, straffas lika strängt som fullbordadt brott, så torde det vara ännu svårare att utfinna något skäl, hvarför ett misslyckadt hot att framtvinga något annat än just arbetsinställelser (jfr t. ex. misslyckad »chantage») skall vara straffritt, under det att ett misslyckadt hot, åsyftande ett tvång till arbetsinställelse skall icke blott straffas utan straffas lika med fullbordadt brott.

Det kan under sådana förhållanden för ingen del väcka förvåning, att bestämmelsen af år 1899 visat sig vara ett synnerligen kraftigt politiskt agitationsmedel, och att den missämja mellan klasserna, som den bidragit att framkalla, mer än uppvägt den nytta, den i öfrigt må hafva medfört. Det är också kanske icke alldeles oförklarligt, om underrätterna stundom skulle hafva låtit bestämmelsens exceptionella karaktär påverka sin tolkning af själfva brottsbeskrifningen i paragrafen och betraktat handlingar såsom straffbart hot, hvilka de svårigen skulle haft någon tanke på att så uppfatta, därest det icke varit fråga om arbetsinställelse.

En lagändring på denna punkt kommer således helt visst ingen dag för tidigt. Såsom bekant, hafva upprepade gånger af enskilda ledamöter utaf Riksdagen motioner väckts om återställande af 15: 22 Str. L. till dess ursprungliga lydelse. En sådan åtgärd har emellertid ur juridisk synpunkt emot sig det afgörande skäl, att den är en

förändring i orätt riktning, enär hvarje mera genomgripande reform af strafflagen icke lär kunna undgå att bringa vår svenska strafflag i öfverensstämmelse med andra gällande strafflagar därutinnan, att brott öfverhufvud (bortsedt från förseelser) straffas redan på försöksstadiet. Mellan den nu befintliga — på ett egendomligt undantagsstadgande beroende — och den framtida på försöksstraffets generalisation grundade straffbarheten skulle således inskjutas en kortare öfvergångstid af straffrihet. Men ett dylikt vacklande, från straffrihet till straffbarhet (1899), från straffbarhet till straffrihet och från straffrihet tillbaka till straffbarhet, skulle för rättsuppfattningen i landet lätt te sig såsom ett lagstiftande på måfå och alldeles icke vara ägnadt att vidmakthålla den nödiga känslan af lagstiftningens säkerhet och målmedvetenhet.

Det viktiga synes därför vara, att det oförnekliga och svåra misstag, som blifvit begånget genom 1899 års lagändring, rättas däri-genom, att åt andra stycket af 15: 22 Str. L. gifves den lydelse, som det från början bort hafva, i det att dels det straffbara försöket utvidgas till motsvarighet emot hela det fullbordade brottet, dels försöksstraffet ställes till det fullbordade brottets straff i ett förhållande, som öfverensstämmer med det i den svenska strafflagen eljest vanliga.

Den uti ett flertal bland strafflagens försöksbestämmelser förekommande klausulen »och blef endast genom omständigheter, som voro af gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad» har icke upptagits uti ifrågavarande år 1899 införda bestämmelse. I betraktande af dels den brottsliga handlingens särskilda beskaffenhet vid paragrafen i fråga, dels de betänkligheter, som kunna framställas emot formuleringen af nämnda klausul, torde densamma kunna utelämnas äfven vid ett utvidgande af försöket till paragrafens hela omfång.

I första stycket af § 22 har allt sedan strafflagens tillkomst det förbehåll funnits, att bestämmelsen skall inträda, endast för så vidt gärningen icke är med högre straff särskildt belagd. Om nödvändigheten af att just i detta fall uttryckligen framhålla en subsidiaritet, hvilken eljest ganska ofta måste, vid lagens tystnad, antagas såsom en själfklar sak, kunna meningarna kanske vara delade. Då emellertid detta förbehåll upptagits i fråga om det fullbordade brottet, torde konsekvensen fordra, att ett motsvarande förbehåll infördes jämväl vid försöksbestämmelsen.

En lagändring af nu föreslagna beskaffenhet uti § 22 kräfver en ändring af åtalsbestämmelsen i § 24. Särskildt i betraktande däraf, att den i § 19 p. 6 Prom. L. Str. L. stadgade häktningsbefogenhet uteslutes vid försöket, i och med det att straffarbete utgår ur straffskalan, torde det icke möta någon olägenhet, att brottet enligt 15: 22 i sin helhet föres under allmänt åtal, helst bevisningen om det fullbordade brottet nästan alltid förutsätter målsägandens förklaring, om att hans handling eller underlåtenhet verkligen framkallats genom det af lagen förutsatta tvång.»

I det utlåtande, som af 1908 och 1910 års lagutskott afgafs i anledning af väckta motioner om sådan ändring af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, som i herr *Brantings m. fl.* förevarande motion påyrkas, anförde utskottet följande:

*Utskottets
yttrande.*

»Det har tämligen allmänt erkänts, att den af de ifrågavarande motionärerna åsyftade ändring i 22 och 24 §§ af 15 kap. strafflagen, hvilken genom lag den 10 juli 1899 genomfördes, icke uppfyller de anspråk, som från formellt juridisk synpunkt ansetts kunna ställas på densamma. I trots af de hysta farhågorna i detta och andra afseenden, hvilka redan vid lagens stiftande med skärpa framhöllos, ansågs dock behovet af ett sådant straffrättsligt skydd, hvarom här är fråga, vara af den tvingande natur, att de anförda betänkligheterna måste fara. Den erfarenhet, som numera vunnits af lagens praktiska tillämpning, torde emellertid icke med fog kunna påstås hafva i allmänhet besannat de hysta farhågorna. Denna erfarenhet synes nämligen icke visa, att det här mött större svårigheter än i andra fall vid lagtillämpningen kunna förefinnas att af omständigheterna vid en handlings begående med erforderlig säkerhet sluta till förefintligheten af en sådan rättsstridig afsikt, som i lagrummet förutsättes. Under lagen har, såvidt utskottet kunnat finna, icke heller hänförts andra åtgöranden än sådana, som inneburit verklig fara för det viktiga samhällsintresse, uppehållandet af rätten för den som vill verkställa arbete att utföra sådant, som man genom den antagna straffbestämmelsen velat skydda. Men om sålunda erfarenheten angående lagens tillämpning enligt utskottets mening icke gifvit vid handen, att den drabbat obehörigt eller orättvist och fördensskull bör bringas ur giltighet, torde erfarenheten beträffande behovet af sådant straffskydd som det här förevarande ännu mindre gifva

anledning till lagens upphäfvande. I detta afseende synes utskottet vittnesbörden allt fortfarande vara af den beskaffenhet, att det skydd, lagen lämnar, icke utan fara kan eller bör af samhället undvaras.»

På grund af hvad sålunda anfördes hemställde lagutskottet, att motionerna icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Hvad 1908 och 1910 års lagutskott sålunda anført har utskottet ej funnit anledning frågå.

Vidkommande därefter det i herr *Thyréns* motion gjorda yrkande afses därmed att undanröja de mot ifrågavarande lagrum riktade anmärkningar hufvudsakligen genom en generalisering såväl af det straffbara försöket som af den allmänna åtalsrätten i hithörande fall. I sammanhang härmed yrkas, att i det föreslagna andra stycket af den ifrågavarande 22 §:n straffet måtte sättas till böter eller fängelse i stället för såsom för närvarande högst straffarbete i två år.

Enligt förslaget skulle ej blott sådant försök till tvingande till deltagande i arbetsinställelse eller förhindrande att återgå till arbete eller att öfvertaga erbjudet arbete, som afses i 22 §:ns nyssnämnda stycke i dess nuvarande lydelse, utan äfven hvarje annat försök till brott, hvarom förmäles i paragrafens första stycke, göras straffbart. I fråga om åtalsrätten påyrkas, att denna måtte göras allmän i fråga om alla de brott, som dels redan inbegripas, dels ock enligt motionärens förslag skulle komma att ytterligare falla under nämnda paragraf.

Beträffande motionärens förslag i förra hänseendet vill utskottet erinra, att det från dennes egen utgångspunkt — det ur modern straffrättslig synpunkt oegentliga i det här gjorda undantaget från principen om försökets strafffrihet i vår lagstiftning — knappast synes mer tilltalande att, med oförändradt bibehållande i öfrigt af sagda princip, gifva detta undantag den större omfattning, som af honom förordats. Då till stöd härför hänvisas på de nyare grundsatser i fråga om försöksstraffets större användning, som enligt motionärens mening måste komma till uttryck i en eventuell ny strafflagstiftning, lär man väl, äfven under förutsättning att motionärens i detta hänseende gjorda antagande blir besannadt, tillsvidare böra mer än vid denna omständighet fästa sig vid den bestående rätten och hvad däri i detta afseende gäller. I hvarje fall skulle tydligen enligt motionärens förslag en af de såsom det

synes tyngst vägande af de gjorda anmärkningarna mot ifrågasvarande lagrum, nämligen den förmenta svårigheten med afseende å det straffrättsliga bedömandet af det här afsedda hot, ej blott komma att oförminskadt kvarstå, utan därjämte äfven träffa alla de öfriga fall, som enligt sagda förslag ytterligare skulle komma att inbegripas under lagrummet.

Om alltså utskottet icke funnit tillräckliga skäl vara anförda för motionärens förslag i nu omförmälda del, har utskottet ansett afgörande betänkligheter möta mot en sådan utvidgning af den allmänna åtalsrätten i fråga om hithörande brott, som förslaget innebär.

I den skrifvelse af den 18 maj 1892, däri Riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke allmän åklagare måtte berättigas att å tjänstens vägnar tala å sådana under 15 kap. 22 § strafflagen hänförliga förbrytelser, som afsåge att genom våld eller hot hindra annan från fortsättande af lofligt arbete, som han åtagit sig, hvilken skrifvelse ledde till lag i ämnet af den 9 juni 1893, framhöll Riksdagen, att det syntes uppenbart, att i ifrågasvarande fall fruktan för hämnd eller andra af ett olidligt tvång framkallade hänsyn i allmänhet förhindrade en angifvelse, som eljest icke uteblifvit, och att det med hänsyn härtill vore af vikt, att förbrytelser af ifrågasvarande art ställdes under allmänt åtal. De skäl, som sålunda anfördes, kunna tydligen ej gifvas giltighet i allmänhet i fråga om brott, som åsyftas i denna §. Fastmer skulle enligt utskottets uppfattning den föreslagna utvidgningen af åtalsrätten på detta område på ett i förhållande till hittills gällande principer understundom ganska stötande sätt kunna komma att ingripa i privata förhållanden. I sådant hänseende torde endast behöfva erinras om de jämförelsevis vanliga fall af utpressning eller af brott mot den kroppsliga integriteten, hvilka kunna vara förenade med omständigheter af den ömtåliga beskaffenhet, att de ej utan vidare böra framdragas inför offentligheten — bland annat exempelvis sådana fall af mot kvinna riktadt våld eller hot, som, ehuru jämförliga med de i 12 och 14 §§ af ifrågasvarande kapitel omnämnda, likväl ej kunna därunder hänföras — och hvilka enligt gällande lag äro att bedöma enligt 22 §:ns bestämmelser. Enligt motionärens mer omfattande förslag skulle dessa fall komma att ytterligare ökas. Principen om ifrågasvarande brotts undantagande i allmänhet från

allmän åklagares åtalsrätt har också vunnit uttryck i våra grannländers, Norges, Danmarks och Finlands strafflagar.

Beträffande den af motionären för de af honom afsedda försöksbrott föreslagna straffskala vill utskottet, lika med hvad som tidigare i detta afseende erinrats, framhålla, att för de hithörande fall, där redan för närvarande försöket träffas af straff, det objektiva moment, som betecknar skiljaktigheten mellan den afsedda effektens inträdande och dess uteblifvande, icke kan tillerkännas samma betydelse, som merendels eljest inom straffrätten ansetts böra ske. Nämda skiljaktighet synes böra gifvas större betydelse i fråga om de af motionären åsyftade fall, där straff för försök för närvarande ej inträder. I allt fall är straffminimum i fråga om hithörande brott satt så lågt, att straffarbete ej torde ådömas, om ej synnerligen försvårande omständigheter föreligga.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

1:o) att herr Brantings m. fl. ifrågavarande motion i förevarande del icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

2:o) att herr Thyréns ifrågavarande motion ej heller måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 maj 1911.

På lagutskottets vägnar:

ERNST HÅKANSON.

Reservationer:

af herrar *Widén* och *Rogberg*;

af herrar *Berggren* och *Forsberg*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka herr *Thyréns* förevarande motion;

af herrar *Söderbergh*, *Pettersson* i Södertälje och *Åkerman*, hvilka hemställt,

att Riksdagen ville med anledning af de i ämnet väckta motionerna, för sin del besluta, att 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar — — — belagd är.

Gör man genom våld eller sådant hot, som i 23 § i detta kapitel omförmäles, försök till tvång, som nu är sagdt, straffes, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är, med böter eller fängelse.

24 §.

Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, där ej målsäganden det till sådant åtal angifver. Ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsägande.

Till stöd härför har anförts

af herr *Pettersson* i Södertälje, med hvilken herr *Söderbergh* i hufvudsak instämt:

»Såsom uti ifrågavarande motioner framhålles, innefattade de år 1899 vidtagna ändringarna i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen anmärkningsvärda afvikelser från eljes gällande principer i vår

strafflag. Sålunda infördes straff för försök till tvång till arbetsinställelse, medan ej blott för försök till alla andra slag af tvång, utan äfven för försök till andra minst lika svåra brott, såsom inbrott, dråp etc. fortfarande blefvo straffria. Och straffet för försök till tvång till arbetsinställelse sattes lika med straffet för det fullbordade tvånget, medan eljes försöksbrottet straffas efter en mildare skala än det fullbordade brottet. Dessa i och för sig betänkliga afvikelser från eljes gällande lagstiftningsprinciper uppfattades, naturligt nog, af de organiserade arbetarne såsom ett mot dem riktadt vapen till begagnande af arbetsgifvarne, hvilkas handlings- och rörelsefrihet lämnats obunden. Det är därför icke alldeles utan skäl som man betecknat 1899 års lagändring såsom ett verkligt missbruk af lagstiftningsmakten. Härtill kommer, att samma lagändring synes hafva fått ett betydligt vidsträcktare tillämpningsområde än som af lagstiftarne torde varit afsedt, till följd af den allt bestämdare framträdande tendensen att såsom 'försök till tvång genom hot' betrakta åtskilliga åtgärder, hvilka innebära hot, icke med något rättsstridigt, utan med något som den tvingande haft rätt att göra. Nu anförda förhållanden hafva föranlett, att de år 1899 verkställda skärpningarna i 15 kap. strafflagen i ej ringa mån bidragit att öka misstroendet och oviljan mellan samhällsklasserna. De hafva mer än någon annan lag, som stiftats under de sista årtiondena, varit positiva hinder för samhällsfriden.

En lagändring på denna punkt kommer därför, såsom herr Thyren riktigt anmärker, ingen dag för tidigt. Men denna ändring synes icke lämpligen böra ske så som herr Branting m. fl. föreslagit, nämligen genom att helt enkelt återställa 15: 22 strafflagen till dess ursprungliga lydelse. En sådan åtgärd skulle nämligen kunna missuppfattas, så att efter lagändringens verkställande alla försök att tvinga någon att delta i arbetsinställelse inom vissa kretsar ansåges vara straffria. Och några af de bestämmelser i strafflagen, enligt hvilka ett sådant tvångsförsök skulle drabbas af straff, äfven om 15: 22 återställes till sin ursprungliga lydelse, äro enligt mitt förmenande ej fullt effektiva i berörda hänseende. Särskildt gäller detta om 14: 13 och 15: 23 strafflagen. Lagändringen torde därför böra ske så, att *försök att tvinga någon att delta i arbetsinställelse, då det sker genom våld eller hot, fortfarande bör straffas, så vidt det såsom medel använda våldet eller hotet i och för sig är straffbart, men drabbas af ett något strängare straff än det som nu*

stadgas för hot eller det lindrigaste slaget af misshandel. Men i enlighet med hvad ofvan anförts bör ett försök till tvång, som begagnar sig af dylika medel, vara straffbart, vare sig det går ut på att tvinga någon till arbetsinställelse eller till någon annan underlåtenhet eller verksamhet.

Att, såsom herr Thyrén föreslår, ytterligare utsträcka försöksstraffet till att gälla äfven försök till tvång med rättsenliga medel synes mindre tilltalande redan med hänsyn till den ringa omfattning, i hvilken vår lag i allmänhet bestraffar försök till brott. För öfrigt är det svårt att tillförlitligt bedöma, huruvida icke genom en sådan generalisering af försöksstraffet en del jämförelsevis oskyldiga handlingar skulle komma att obehörigen kriminaliseras. I alla händelser är det uppenbart, såsom också utskottet framhåller, att den af herr Thyrén förordade utvidgningen af åtalsrätten på detta område skulle komma att på ett ganska stötande sätt ingripa i privata förhållanden.

Jag anser alltså, att med straff af böter eller fängelse böra beläggas alla sådana försök till tvång, som tagit formen af redan i sig själf straffbart hot eller våld, samt att på samma gång bestämmelserna om åtalsrätten böra återföras till sin ursprungliga lydelse.»

samt af herr *Åkerman*:

»Redan de yttre omständigheter, under hvilka den s. k. åkarpslagen genomdrefs, äro ägnade att rubba tilltron till dess opartiskhet. Men ännu större betydelse måste tillmätas de anmärkningar af mera materiellt innehåll, som kunna framställas mot denna lag. Det torde vara nog att erinra om, att lagen innebär en principiell brytning med de grunder, på hvilka vår lagstiftning hittills varit byggd i fråga om försöksinstitutet. Hvarje försök att tvinga annan till deltagande i strejk har nämligen genom åkarpslagen belagts med samma straff som det fullbordade brottet. Och det hot, hvari försöket kan taga form, har lämnats alldeles obestämmt. Det behöfver icke ens innefatta hot om rättsstridig handling, än mindre vara redan i och för sig straffbart, för att handlingen skall falla under åkarpslagen. Ett försök att tvinga annan att begå brott, t. ex. förräderi eller mord, att deltaga i uppror eller att föröfva någon annan brottslig gärning, är straffbart endast om försöket skett genom våld eller sådant i och för sig brottsligt hot (hotelse om misshandel eller annan brottslig

gärning), som omtalas i 15 kap. 23 § strafflagen. Samma gäller om försök att tvinga annan till deltagande i lockout eller hindra honom från att utföra eget, självständigt arbete. Men ett försök att tvinga annan till deltagande i strejk är däremot alltid belagdt med straff, således äfven om det hot, hvori försöket tagit form, icke i och för sig är brottsligt. Och detta straff kan uppgå till två års straffarbete, medan straffet för försök till annans tvingande att begå groft brott är högst sex månaders fängelse. För att icke tala om att häktningsrätten vid åkarpsbrott blir i hög grad utvidgad genom att straffarbete ingår i straffskalan.

Då, på sätt nämnts, hotets begrepp blivit i åkarpslagen lämnadt alldeles obestämdt, kan såsom tvingande hot betraktas äfven ett i ganska ringa mån aggressivt försök att inverka på någons öfvertygelse, och arbetare kunna således genom en energisk tillämpning af denna lag obehörigen hindras i sitt organisationsarbete. Därmed öppnas äfven möjlighet att på en omväg omintetgöra strejkrätten. Ty rätten att själf nedlägga arbetet medför såsom ovillkorlig konsekvens rätten att öfvertala annan att icke taga den lediga platsen. Åkarpslagen har sålunda infört ett undantagsstadgande, som saknar hvarje analogi inom strafflagens område, samt innebär vidare en klasslagstiftning, i det den träffar blott den ena parten vid arbetskonflikter, nämligen arbetstagarna. Däri ligger det fundamentalt oriktiga, man må bedöma denna lag ur juridisk eller socialpolitisk synpunkt.

I den af herr Thyren afgifna motionen i detta ämne har — det skall villigt erkännas — bortkvistats bestämmelser, som gjort åkarpslagen till ett vidunder af lag. Men till den, socialpolitiskt sedt, sjukaste punkten i lagen har herr Thyren icke satt yxan, utan har han lämnat hotet i paragrafens andra moment till sitt begrepp lika obestämdt som förut. Då därtill kommer, att den af herr Thyren föreslagna allmänna kriminaliseringen af försök till tvång innebär en betydlig utvidgning af strafflagens periferi och, utförd i lefvande lifvet, kan medföra konsekvenser, som det icke är möjligt att ens närmelsevis nu beräkna, samt vidare de af herr Thyren föreslagna stadganden om åtalsrätten redan på de af utskottet anförda grunder synas mig icke antagliga, har jag för min del icke kunnat biträda herr Thyrens motion.

I den af socialdemokratiska partiet framburna motionen har upptagits det redan vid mer än ett föregående tillfälle gjorda yrkan-

det om åkarpslagens upphäfvande, så att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen återföras till sin gamla lydelse. För en åtgärd i denna riktning hafva vid föregående riksdagar äfven ett stort antal ledamöter af liberala samlingspartiet uttalat sig. Denna uppfattning har jag också biträdt, och mina sympatier äro alltjämt på den sidan. Men genom herr Thyréns motion har frågan onekligen kommit i ett förändradt läge och utsikterna för en enkel återgång till lagens gamla lydelse minskats. Ty herr Thyréns förslag öppnar dock en möjlighet att borttaga en del af åkarpslagens mest pregnanta orimligheter utan att uppgifva det extra skydd för arbetsvilliga vid konflikter, som på många håll anses eftersträfvansvärdt. Då emellertid å andra sidan herr Thyréns förslag icke lär vara i oförändrad form antagligt, men det af honom gifna uppslag synes böra utnyttjas för att nu omsider få ett slut på åkarpslagens offerväsen, tillåter jag mig förorda den medelväg mellan herr Thyréns och socialdemokratiska partiets förslag, att med straff belägges allenast *sådant* försök till tvång, som tagit formen af redan i sig själf straffbart hot eller våld, på samma gång bestämmelserna om åtalsrätten återföras till sin ursprungliga lydelse och straffsatsen regleras i enlighet med herr Thyréns förslag.»

af herr *Lindqvist*, som anfört följande:

»Utskottet framför i år för tredje gången schablonmässigt samma motiv för sitt yrkande om afslag på socialdemokratiska riksdagsgruppens förslag om ändring i 15 kap. strafflagen. För alla talande och betecknande rättsfall, som af motionärerna framförts såsom bevis för denna *klasslags* verkningar, ställer sig utskottet fortfarande likgiltigt. Det sakförhållande, att högsta domstolen lämnar allt flera frikännande prejudikat i dessa åkarpsmål, där underrätterna på grund af lagens tånjbarhet dömt till hårda straff, har ej ens kunnat bringa utskottet att åstadkomma ett enda nytt skäl för sitt afslag på den föreslagna lagändringen.

Allt fortfarande kvarstå dock alla vådor i följd af denna åkarpslag, och det nya uppslag, som i år motionsvis framförts för att bortlyfta *klassmärket* från ifrågavarande lagbestämmelse, lämnar ingen som helst garanti för att dessa vådor skulle bortfalla genom en dylik förändrings genomförande.

Af dessa skäl och med stöd af de motiv, som vid upprepade

tillfällen framförts i de från socialdemokratiska riksdagsgruppen i ämnet väckta motionerna, får jag hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skola erhålla samma lydelse, som de hade före deras genom lagen den 10 juli 1899 antagna nya lydelse.»

Herrar *Lindhagen*, *Jansson* i Edsbäcken och *Ersson* hafva anhållit få antecknadt, att de ej deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
